

III.

DR. KONEK SÁNDOR,

NYILV. RENDES JOGTANÁR, A JÓG ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI
KAR E. I. DÉKÁNJÁNAK, A HIVATALÁBA LÉPŐ EGYETEMI
RECTORHOZ INTÉZETT

ÜDVÖZLŐ BESZÉDE.

Nagyságos igazgató!

Eldődeinktől hagyományképen reánk szállott, és egy évtizednél hosszabbra nyult félbeszakadás után, megujult erővel feléledt ősi szokás, mely előtt hódolva hajól meg a magyar, hogy egyetemünknek választott új igazgatója kormányzói pályáján mindenkor azon kar új dékánja által üdvözöltessek, melyből ő maga kiindult. A kegyes sors úgy akarta, hogy az idén, midőn ezen csak imént visszaállított kegyeletes szokás legelőször nyeri a folytonosság megerősítő szentesítését, nekem jusson az üdvözlés nemes tisztje, mi annál kedvesebb előttem, miután oly férfiut van szerencsém e kitünő pályán üdvözölhetni, kit az egyetemi közbizalomnak csaknem egyhangu nyilvánulása vezetett az elnöki székbe.

S honnan van, hogy egyetemünk négy különböző kara oly szép testvéri egyetértésben, egy szívvvel egy lélekkel Téged szemelt ki vezetőül? honnan van, hogy hazánk legelső tanintézetének közbizalma Te benned pontosult össze; honnan van, hogy az ihletés egy nemével Te lettél egyetemünk azon választottja, kinek kezei közé éppen e válságos időben némi diadalmi örömmel tevő le legdrágább kincsének, jogai s szabadságai hű őrzését? honnan van végre, hogy e közértelmű választás nem csak pályatársaid, a tanári testület és az összes egyetemi polgárság részéről rezgő örömmel üdvözöltetett, hanem egyetemi kö-

rünk szűkebb határain kívül is, a közrészvét és méltánylás legőszintébb jeleivel fogadtatott? a szerencsés választásnak örömhire, hazánk minden vidékein a helyeslés és benső megnyugtató kedves visszhangjával találkoztán.

Ennek megfejtését főleg azon két nemes tulajdonban leljük, melyek mindenütt és mindenkor, jelen pedig az emberi természet s érzületek titkaiba mélyen avatott volt római szónok-király Cicero által mint a közbizalom főtényezői helyesen felismerettek, értem az igazságszeretetet, és a való bölcseséget.

Benned t. i. szeretett Igazgató! kinek egyik élettanulmánya a jogbölcsélet, a jogosság s az eszélyesség személyesítőjét tanultuk tisztelni, Te benned e magasztos tanszak, mely élted legkedvesebb foglalkodása, nem csak a jog és igazság eszményét elméletileg felköltötte, hanem az élő jogérzetet gyakorlatilag is lelkületedbe annyira belevéste, hogy az mintegy ösztönszerűleg nyilvánul minden tetteiden, minden mozgulataidon.

A felköltött jogérzemény pedig és rendíthetetlen igazságosság, ha valakinek egész valóján átömlik, főleg ha az a fenforgó körülményeknek kellő méltánylásában nyilatkozó eszélyességgel karöltve jár, szüli ama életbölcseséget, mely csend és vihar idején, kedvező és balviszonyok közt egyaránt nyugodt lélekkel s sikerbiztosan találja fel az ösvényt, melyen a megtámadott közjó minden veszély elől megmenthető, minden csapás ellen megvédhető.

Az igazság, melyről Cicero oly szépen mondja: „Ex qua una virtute viri boni appellantur, „legbiztosabb

alapzata az okosságnak, mely utóbbi csak is az igazságtól nyeri éltető erejét és fegyverhatalmát; „*Justitia sine prudentia multum poterit, sine justitia nihil valebit prudentia*“, mondja az előbb nevezett római szónok; egyesülten pedig mindketten a legbiztosabb védpaizst képezik, mely alá bizalomteljesen vonulnak a társadalom legszentebb érdekei. „*Hoc quidem perspicuum est*“ ekként szól az előbb idézettem szónokfejedelem, „*eos ad imperandum deligi solitos, quorum de justitia magna esset opinio multitudinis, adjuncto vero hoc, ut iidem etiam prudentes haberentur, nihil erat, quod homines his auctoribus non posse consequi se arbitrarentur!*“

És ime ebben fekszik kulcsa azon megtisztelő bizalomnak, melyet egyetemünk utolsó tisztujtása alkalomával benned Nagyságos Rector ur, mint egyik méltóbb tagjába közakaratilag helyezni sietett. Köztapasztás szerint t. i. abban, kit feltétlen bizalmunk által megtisztelni kívánunk, kitünő észtehetségeken kívül, éber igazság és jogérzetet, böles mérsékletet, kegyellettal párosult erélyt, szerénységgel járó nemes magaratartást, szigorral ölelkező jó indulatot, elszánt férfi jellemmel összekötött higgadtságot, mindenek felette pedig az oly ritka méltányossági önérzetet keressük, mely a nélkül hogy a jogosság vonalától vagy egy hajszálnyit eltérne, nem megy a jogszigor végső határáig, hanem a jogozat magaslatain szenvedélytől ment lélekkel meg-megállapodva, nyugodtan körültekint, hogy a szélsőségek közvetítésében lelje a tömkelegből biztosan kivezető fonalat, még a képzelt jogosultság iránt is némi tekintettel viseltetvén.

Igen uraim! a méltányosság azon szép és ritka

tulajdon, mely még a jogkoholmányoknak gyöngédte-
len szétrombolásától óvakodik, ha a nélkül is az igaz-
ságos jogkövetelményeknek valósítása elérhető, mely
még az emberi gyarlóság szülte ködfátyolos jogképze-
ményekhez sem nyul, ha a képzelt igények megkimé-
lése mellett is, az alapos jogérdekeknek teljes elismeré-
se kivívható!

S kiben az elősorolt erények fényes koszoruba
egybefűzve és testvérileg szövetkezve együtt feltalálha-
tók, az a népnek, az a társadalmi köröknek, az a tu-
dományos intézeteknek is legkedvesebb választottja,
kinek kegyvezérelte kezébe teljes biztonsággal tehetik
le a kormánybotot, meggyőződve levén arról, hogy ily
tulajdonokkal ékeskedő vezér válság idején nem pusz-
tán azt fogja latba venni, hogy quid juris? hanem a
józan politika sugallta quid consilii-féle észszerű taná-
csot is a mérleg-serpenyébe fogja vetni, mint helye-
sen jegyzi meg az ismételve idézett nagy római orator:
„Nam iis fidem habemus, quos plus intelligere quam
nos arbitramur, quosque et futura prospicere, et cum
res agatur, in discrimenque ventum sit, expedire rem,
et consilium ex tempore capere posse. Hanc enim om-
nes utilem existimant veramque prudentiam. Justis
autem et fidis hominibus, id est viris bonis, ita fides ha-
betur, ut nulla in his fraudis sit injuriaequae suspicio.
Itaque his salutem nostram, his fortunas, his liberos
rectissime committi credimus.“

Egyetemünk jelenleg, midőn az 1848-ki tör-
vények XIX. czikke által elvileg elfogadott s a 48-ki
év utáni korszakban kifejlesztett akadémiai szabadság
szellemére fektetett tanulmányi rendszerünknek új át-
vizsgálása, talán végleges átalakítása szükségesnek

találtatik, titókteljes időszak küszöbén áll. Ha valaha, most Janusfejű elnökre szorulunk, melynek egyik képe a multa pillantson vissza, míg másik arca a jövő felé szegezve maradjon. Ki egyedül a leendő új képményektől várva minden üdvöt, szemet hunyva a mult elől, merőben csak történeti és hagyományos jogainknak konok tagadásában keresné egyetemünk felvirulásának lehetőségét, ép oly kevéssé helyesen fogná fel vezéri szerepét, mint ki csak hátrafordult arcczal vél sikerrel előrenyomulhatni a haladás pályáján; amaz hiába fáradozván egy alap nélküli épület sikertelen fel-emelésén, emez szem elől tévesztvén a haladás szövetnekeül ajánlkozó jövőnek bizton vezető csillagát.

A multa, mint minden intézménynél, a tudomány világában is a jelen s jövőnek éltető gyökere, mely által a tudomány fája nyeri az anyaföld szolgálta táperőt, míg a jövőt az örökzöldelő törzsnek ama fiatal hajtásai képezik, melyeknek sűrű lombja maholnap hűsítő árnyat nyújtand mindazoknak, kik a tudományok köré sereglenek.

Különös szerencse, hogy éppen e fontos pillanatban, midőn a multnak a jövővel való összeforrasztásából képezendő a jelennek sikeres átszervezése, a jog és államtudományi kart érte a sor megragadni az egyetemügyi vezetés zászlaját; mert bár mennyire meg vagyok győződve, hogy a többi karok is elég szakavatott tagot képesek felmutatni, kikben jó akarat, helyes tapintat, felköltött igazság és méltányossági érzet, bölcsesség és erély, kegyelet és mérséklet épp oly, vagy talán még nagyobb mérvben található mint egyetemünk jelen választottjában, de bátran merem állítani, hogy nincs egyetemünkön, ki a multa és a leg-

közelebb lejárt időszaknak többenemü rendszeresítései-
vel inkább megismerkedett, ki egyetemünk igazai s
szabadalmainak történeti fejlődését hivebben kísérte s
egyetemi életünk szükségleteivel jobban megbarátko-
zott volna, mint Te Nagyságos Rector ur! kiben-
tisztán formulázott eszmévé állapotodott meg ama má-
soknál csak homályos sejtelemképen nyilvánuló ön-
tudat, hogy mit kíván az örökkévaló igazság megmá-
síthatlan parancsa, mit a fenálló tételes törvényeknek
kötereje, mit végre a józan ész és a körülményeket
méltató okszerűség, hogy egyetemünk ügyei a kor ki-
válnalmai szerint intéztessenek el.

A kor igényei felismerésére ép észen és akaraton
kivül, egyéb gyakran nem is kívántatik ugyan, de
azokhoz a fenálló intézményeket helyesen átídomíta-
ni, a régi jogállapotot az átmeneti stadiumból biz-
tos jövőt ígérő állandóság medrébe szerencsésen át-
vezetni, a jelent fokozatos fejlesztés útján akkép át-
alakítani, hogy a régi és az új öszhangzatos egészet
képezzen, melyen a foltozás és összeforrasztásnak
nyoma se lássék, és mindezt éber működés fonálán
olyformán eszközlőbe venni, hogy az anyagi és szelle-
mi érdekek legkisebb csorbát, semmi megrázkodást
ne szenvedjenek, az, mondom, kiválólag a gyakorlati
képességgel párosult jogtudománynak van fen-
tartva, melyről a nagy szónok Cicero oly találóan
mondja: „In jure cavere, consilio juvare, atque hoc
scientiae genere prodesse quam plurimis vehementer
et ad opes augendas pertinet et ad gratiam.“

De könnyen egyik- másik oldalról azon kérdés
merülhet fel, vajjon mikor vala alkalmad Nagyságos
Igazgató ur! ezen benned méltán tisztelt erényeknek

feltüntetésére, miután becses neveddel az itteni egyetem-tanárok soraiban csak 1848-ban találkozunk, a 48-ki év utáni korszak pedig, mely alatt egyetemünk a szabad választásjogtól megfosztva, az egyes tanártagoknak jobbára csak semleges szerep jutott, aligha alkalmas vala a vezérségre kívánt tulajdonoknak kellő megismertetésére, kivált nem a Te ismert szerénység mellett, melyhez a kérkedés, a dicsekedés vagy tündöklési viszketegnek még színe sem fér.

Azonkívül azonban, hogy a szerénységnek egyik nagyon is kiérdemelt jutalma, hogy mint az ibolya, elrejtve bár édes illatjával, mindenki előtt magát észrevehetővé teszi, előttünk fekszik egy másfélévi dékán-hivatali működés, mely a fenelősorolt erényeket nem egyszer felszínre juttatta.

Alig t. i. hogy az egy évtizeden túl felfüggesztve maradt választás-szabadság visszaállításával, egyetemünkre egy szebb jövőnek hajnala hasadt, a jog s államtudományi kar Téged szeretve tisztelt Igazgatónk! hívott meg élére, az áthidlalás nehéz s kényes természetű művének szokott gyöngédséggel való teljesítésére. A jogkar, mely Téged büszkén magáénak nevez, tudta, hogy e fontos tisztségre a fenforgott körülmények közt náladnál hivattabbat, náladnál képebbet nem lelhet, és soha nem vala alkalma azon öntudatos bizalom-szavazatát, ezen akkoron is közörömmel fogdatatott választását megbánni. Szelid és bölcs kormányod által a karbeli ügyvezetésnek akadozó folyama észrevétlenül a szabályosság medrébe át lón vezetve, ritka rendszerettednek és kitünő szervezési tehetségednek sikerült a 12 évi ideigleneg alatt támadt hézagokat szerencsésen kitölteni, ernyédtlen

szorgalmadnak sikerült a dékani teendőket úgy elrendezni, hogy a félbeszakadásnak semmi nyoma nem látszik; ezt leginkább én a dékani hivatalban szerencsés utódod, és velem együtt mindazok tanúsíthatják, kik a dékánság átadásának legközelebb szemtanui valának, de ezt a jogkari levéltár, ezt hivatalos irományaink örökké fogják fényesen tanúsíthatni.

Tapintatos dékáni vezetésed alatt továbbá a jogkarnak igényei a feltornyosult akadályoknak zaj nélküli s gyöngéd eltávolításával teljes érvényre lőnek emelve, nem különben tanítótársaid és a kezed alá bocsátott jogtanuló ifjuságunknak összes érdekei erélyesen védve, az ellenséges befolyásoknak lassankénti türelmes megtörésével, közelismerésre lőnek juttatva.

Innen azután a köztisztelet, melyben állsz úgy hivataltársaidnál mint mindazoknál, kiknek alkalmuk vala Veled hivatalosan érintkezni, innen a közszeretet, mely az egyetemi ifjuságot nem csak tanulmányaik ideje alatt, hanem azontúl is a legédesebb köteléssel hozzád csatolja, nagyszámu tanítványaid szívében a tudós és jeles tanárnak emléke éppen oly maradandó levén, mint a kegyeletes és tapintatos életvezéré, melyet Benned mindenkor leltek, mert mint helyesen megjegyzi a többször felhozott jeles szonok: „Vehementer autem amor multitudinis commovetur ipsa fama et opinione liberalitatis, beneficentiae, justitiae, fidei, omniumque earum virtutum, quae pertinent ad mansuetudinem morum — idcirco illos, in quibus has virtutes esse remur, a natura ipsa diligere cogimur.“

Innen végre a collegialis érzület azon tanártestületi tagok részéről is, kiket a 12 évi kísérleteknek foganatosítására mint idegen elemeket az egyetem ma-

gyar vére közzé keverni jónak találtatott. A kiméletes bánásmód, főleg a hazai nyelvnek a közoktatás terén régi jogosult állapotjába való visszahelyeztetésével, az idegen ajku tanárookra nehezült mostohább viszonyoknak lehető legszelidebb alkalmazása, mely a Te dékáni vezérleted alatt és nemes példádra az összes kar részéről helyt foglalt, bizonyosan örökké kedves emlékképpen fog élni a már körünkől távozott és másutt működésre meghívott német ajku tanárok szívében, kik, ha csak egy csepp igazság-érzet honol keblökben, kénytelenek leendenek bevallani, hogy a magyar ez alkalómmal is megmutatta, miszerint még hivatlan vendégétől sem szokta megvonni a veleszületett vendégszeretet s nemeslelkűség malasztját.

Fényes multad Nagyságos Igazgató! erős biztosíték hason jövőd iránt, s jóslói tehetség nélkül állíthatni, hogy valamint a jog- s államtudományi kar teljes önmegelégedéssel pillanthat vissza a másfél év előtt dékánná lett választásodra, úgy az összes egyetem minden aggodalom nélkül nézhet a kétes jövő elé; mindnyájunk keblében biztos remény élvén, hogy egyetemi igazgatóink sorában, melyen annyi dicsó név, annyi érdemdús férfi, annyi tudományos tekintély ragyogó koszorúbá egybefűzve tündöklök, Te is méltó helyet fogsz elfoglalni, és hogy egyetemi történetünk Veled egy új emlékezetes lappal meg fog gazdagodni.

Ragyogtasd tehát új pályádon is szép erényeidet szokott szerénységed sugallta módon, mely éber ugyan de csendes működésben keresi a hivatalkodás biztos eredményét, mint a csendes, sűrű eső, mely zajtalanul áztatja a nedv után sovárgó földet, több áldást hozván és az anyaföld termő erejét nagyobb mérvben

fokoztatván, mint a sebes rohammal járó, zajt ütő záporosó.

Légy tehát ezentul is rendíthetlen, ha jogaink, szabadságaink erős védelemre szorulnak; légy kérlelhetetlen, ha jogalapunk megtámadtatik; légy tántoríthatlan, ha az osztó igazság azt kívánja, mindenek fölötte pedig légy mint eddigelé méltányos, a római senatus példájára, mely a nagy államférfi Cicero tanúsága szerint, a szövetséges tartományok s a szövetséges népek híú s méltányos védelmébe helyezé legfőbb dicsőségét: „*Nostri autem magistratus, „igy nyilatkozik az említettem állambölcs, „ex hac una re maximam laudem capere studébant, si provincias, si socios aequitate et fide defendissent.*“

Az egek hatalmas ura pedig adjon bő áldást nemes törekvéseidre, hogy Te már jelenleg is egyetemünk egyik disze, igazgatási működésseddel annak jóltevéjévé válhass.

Az új akadémiai tanács részéről bátran megígérhetem, hogy az minden időben és minden körülmények közt egyik szives kötelemének ismerendi, nemesre, jóra irányzott iparkodásaidat erejéhez képest istápolni és gyámolítani, az új akadémiai tanács nevében megígérhetem, hogy az rajta leendő az igazgatás súlyos terheit lehetőképen megkönnyebbíteni, és mindenben készséges közreműködése által oda hatni, hogy a reál bizott anyagi s szellemi érdekek a telhető leghatályosabb oltalomban részesüljenek, tanintézetünk magán, édes hazánk közjávára!

Ily egyesült akaratból, ily közös törekvésből, ily egyetértő közremunkálásból származó compact erőhatalomra támaszkodva, bátor lélekkel nézhetsz

minden nehézség elé, mely igazgatói pályádon fel fogna merülni. Támaszkodva az igazság megingathatlan alapjára, támaszkodva a jó ügy ellentállhatlan győze-
reje, támaszkodva végre az összes egyetemi tisztikar
solidaritására, bizvást valósíthatod azon hazafias szép
intelmet, melyet koszoruzott egyik költőnk ébresztőleg
intéz Árpád fiaihoz:

Mutasd meg, mit vihet ki
Erős szivláng alatt,
Az elszántság hatalma
És az ércz-akarat!

